

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Metody badań i interpretacji źródeł przyrodniczych Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Archeologia Specjalność - Jednostka organizacyjna Wydział Archeologii Poziom studiów studia drugiego stopnia Forma studiów studia stacjonarne Profil studiów profil ogólnoakademicki		Cykl dydaktyczny 2024/25 Kod zajęć 19ARLS.21P.15854.24 Języki wykładowe polski Obligatoryjność Obowiązkowy Blok zajęciowy Przedmioty podstawowe	
Koordynator zajęć	Arkadiusz Marciniak		
Prowadzący zajęcia	Arkadiusz Marciniak, Piotr Chachlikowski		
Okres Semestr 1	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia • Laboratorium: 10, Zaliczenie z oceną		Liczba punktów ECTS 1

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	poznanie podstaw anatomii udomowionych ssaków i jej przydatność w badaniach zooarcheologicznych
C2	nabycie podstawowych kompetencji w zakresie identyfikacji zwierzęcych szczątków kostnych
C3	poznanie podstawowych metod analizy zwierzęcych szczątków kostnych: analiza ilościowa i tafonomiczna
C4	nabycie umiejętności wykorzystania zwierzęcych szczątków kostnych do rozpoznania pożywienia grup ludzkich
C5	nabycie umiejętności wykorzystania zwierzęcych szczątków kostnych do rozpoznania strategii hodowli zwierząt domowych
C6	Zapoznanie z metodami i sposobami badań materiałów malakologicznych
C7	Przekazanie wiedzy dotyczącej opisu i analiz makroskopowych i mikroskopowych materiałów malakologicznych
C8	Nabycie podstawowych kompetencji w zakresie analizy prób zawierających materiały malakologiczne
C9	Nabycie wiedzy dotyczącej interpretacji znalezisk szczątków mięczaków ze stanowisk archeologicznych
C10	Podstawowym celem zajęć laboratoryjnych jest zapoznanie studentów z metodyką badań kompleksów (technokompleksów) źródeł poświadczających aktywność społeczności pradziejowych i wczesnohistorycznych w sferze obróbki i użytkowania surowców skalnych niekrzemiennych, czyli tzw. kamieniarstwa. Jednocześnie stanowią one inspirację dla aplikacji efektów rzeczonych badań źródeł kamiennych w interpretacji wybranych procesów i zjawisk naturalnych oraz kulturowych, zachodzących od późnego paleolitu aż do średniowiecza. Mają także za zadanie ukazanie specyfiki studiów nad kamiennym materiałem zabytkowym – kategorią źródeł pomijaną w dotychczasowej praktyce archeometrycznej, jak i w prahistoriografii polskiej (szerzej: europejskiej).

Wymagania wstępne

- dobra znajomość podstaw teoretycznych i metodologicznych archeologii
- zainteresowanie problematyką badawczą w archeologii
- dobra znajomość języka angielskiego

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			
W1	zna naturę i charakter źródeł faunistycznych z osad pradziejowych i wczesnośredniowiecznych	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W05, ARL_K2_W07, ARL_K2_W08	Esej, Raport
W2	posiada podstawową wiedzę w zakresie wybranych metod badań faunistycznych	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W05, ARL_K2_W07, ARL_K2_W08	Esej, Raport

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
W3	zna zasady rekonstrukcji diety społeczności pradziejowych i wczesnośredniowiecznych w oparciu o materiały faunistyczne	ARL_K2_W01, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07, ARL_K2_W11	Esej, Raport
W4	zna zasady rekonstrukcji systemów hodowli w pradziejach i wczesnym średniowieczu w oparciu o materiały faunistyczne	ARL_K2_W01, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W11	Esej, Raport
W5	Potrafi rozpoznać i scharakteryzować źródła malakologiczne ze stanowisk archeologicznych	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W05, ARL_K2_W07, ARL_K2_W08	Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)
W6	Posiada podstawową wiedzę w zakresie wybranych metod badań poszczególnych kategorii źródeł malakologicznych	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W05, ARL_K2_W07, ARL_K2_W08	Raport, Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)
W7	Zna zasady interpretacji źródeł malakologicznych	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W05, ARL_K2_W07, ARL_K2_W08	Raport
W8	Posiada umiejętność posługiwania się pojęciami i terminami z zakresu szeroko rozumianego zagadnienia badań źródłoznawczych w dziedzinie kamieniarstwa w przeszłości.	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W05	Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)
W9	Zyskuje podstawy do samodzielnego, a także we współpracy z innymi specjalistami (głównie geologami i petrografami) opracowania oraz interpretacji źródeł łączonych z obróbką i użytkowaniem niekrzemianowych surowców skalnych, w aspektach: oceny wiarygodności wyróżniania źródeł kamiennych (artefakt versus geofakt), ich systematyki surowcowej, formalno-technicznej oraz funkcjonalnej, wreszcie kwalifikacji kulturowo-chronologicznej produktów kamieniarstwa pradziejowego i wczesnohistorycznego.	ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06	Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)
W10	Posiada umiejętność rekonstrukcji kamieniarstwa z punktu widzenia: asortymentu, proveniencji oraz technik obróbki surowców skalnych wykorzystywanych w omawianej produkcji, profilu funkcjonalnego tej wytwórczości, wreszcie rozpoznania zakresu selekcji surowców skalnych, a następnie ich doboru w zależności od wytwarzanych rodzajów narzędzi.	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
W11	Zyskuje wiedzę na temat użytkowania niekrzemianowych surowców skalnych w aspektach: różnicowania typologiczno-funkcjonalnego oraz kulturowo-chronologicznego produktów kamieniarstwa w przeszłości.	ARL_K2_W01, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)
W12	Potrafi kreatywnie wykorzystywać wyniki badań źródeł poświadczających kamieniarstwo w interpretacji zjawisk i procesów zachodzących w pradziejach i średniowieczu.	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)
Umiejętności - Student/ka:			
U1	potrafi posługiwać się pojęciami i terminami z zakresu badań faunistycznych szczątków kostnych	ARL_K2_U01, ARL_K2_U07	Esej, Raport
U2	potrafi na elementarnym poziomie rozpoznawać zwierzęce szczątki kostne ssaków domowych pod względem anatomicznym i śladów tafonomicznych	ARL_K2_U03, ARL_K2_U05	Esej, Raport
U3	potrafi przedstawić założenia poszczególnych metod interpretacji źródeł faunistycznych, wskazać ich możliwości poznawcze oraz ograniczenia	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U03, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05	Esej, Raport
U4	potrafi twórczo wykorzystywać wyniki badań źródeł archeologicznych w interpretacji zjawisk pradziejowych i średniowiecznych	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U03, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05, ARL_K2_U06, ARL_K2_U07	Esej, Raport
U5	Potrafi wykonać wstępną analizę i podstawowy opis danej kategorii źródeł malakologicznych	ARL_K2_U01, ARL_K2_U07	Raport, Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)
U6	Potrafi w badaniach i dokumentacji źródeł malakologicznych zastosować mikroskop stereoskopowy i cyfrowy	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02	Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)
Kompetencje społecznych - Student/ka:			
K1	jest gotów do umiejętnego korzystania z kolekcji porównawczych	ARL_K2_K02, ARL_K2_K04	Raport, Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)
K2	jest gotów do podjęcia pracy laboratoryjnej i współpracy z szeregiem osób tam pracujących	ARL_K2_K01, ARL_K2_K02, ARL_K2_K04	Raport
K3	rozumie charakter badań interdyscyplinarnych w archeologii	ARL_K2_K02, ARL_K2_K03, ARL_K2_K04	Raport, Zaliczenie praktyczne (analiza wykonawstwa)

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	• podstawy taksonomii i anatomii oraz budowa kości ssaków	W1, U1, U2, K1	Laboratorium
2.	• metody identyfikacji anatomicznej i tafonomicznej zwierzęcych szczątków kostnych	W1, W2, U1, U2, K1, K2	Laboratorium
3.	• podstawowe metody analizy ilościowej i tafonomicznej zbiorów kostnych	W1, W2, U1, U2, K1, K2	Laboratorium
4.	• możliwości poznawcze materiałów faunistycznych w zakresie rozpoznania diety społeczności pradziejowych i wczesnośredniowiecznych	W2, W3, U3, U4, K3	Laboratorium
5.	• możliwości poznawcze materiałów faunistycznych w zakresie rekonstrukcji systemów hodowli zwierząt domowych przez społeczności pradziejowe i wczesnośredniowieczne	W2, W4, U3, U4, K3	Laboratorium
6.	Blok prowadząca: A. Kurzawska / Zajęcia dotyczyć będą archeomalakologii. 1. Archeomalakologia: przedmiot badań, historia badań, kategorie materiałów malakologicznych, kolekcja porównawcza. 2. Muszle mięczaków w badaniach przeszłego środowiska naturalnego: metody badań i interpretacji (pobieranie prób, flotacja, segregowanie materiału, przygotowanie preparatów, opis szczątków, identyfikacja/analiza). Obsługa mikroskopów optycznych: stereoskopowego i cyfrowego - ćwiczenia praktyczne. 3. Śmietniska muszlowe: metody badań i interpretacji (pobieranie prób, segregowanie materiału, opis szczątków, identyfikacja/analiza). 4. Zabytki z muszli mięczaków: metody badań i interpretacji (analiza zabytków, traseologia, tafonomia). Obsługa mikroskopów optycznych: stereoskopowego, cyfrowego oraz zastosowanie skaningowego mikroskopu elektronowego (ćwiczenia praktyczne). 5. Interpretacja szczątków mięczaków na wybranych przykładach. Dyskusja zagadnień.	W5, W6, W7, U3, U4, U5, U6, K1, K2, K3	Laboratorium
7.	Założenia metodyczne analizy źródeł kamiennych: podstawy wiarygodności wyróżniania źródeł (kontekst geologiczny i kulturowy, identyfikacja cech antropogennych).	W8, W9	Laboratorium
8.	Podstawy systematyki źródeł kamiennych (kryteria: surowcowe, typologiczno-techniczne, funkcjonalne).	W10, W8, W9	Laboratorium
9.	Podstawy identyfikacji kulturowo-chronologicznej źródeł kamiennych (przesłanki: planigraficzno-stratygraficzne, typologiczno-formalne, surowcowe).	W10, W8, W9	Laboratorium
10.	Źródła i sposoby pozyskiwania niekrzemianowych surowców skalnych w przeszłości (surowce eratyczne, surowce importowane).	W10, W9	Laboratorium
11.	Struktura typologiczno-formalna produktów kamieniarstwa pradziejowego i średniowiecznego – zróżnicowanie asortymentu wyrobów w aspekcie funkcjonalnym oraz kulturowo-chronologicznym.	W11, W8, W9	Laboratorium

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
12.	Użytkowanie surowców kamiennych w aspekcie zastosowań użytkowych: typologiczno-funkcjonalnym (typologiczno-funkcjonalny aspekt różnicowania struktury surowcowej; surowcowy aspekt różnicowania struktury narzędziowej), oraz kulturowo-chronologicznym.	W10, W11, W8	Laboratorium
13.	Użytkowanie surowców skalnych w aspekcie zastosowań obrzędowych. Praktyki doboru surowca kamiennego według kryterium barwy w obrzędowości społeczności pradziejowych.	W10, W11, W8, W9	Laboratorium
14.	Podstawy metodyczne badań nad zjawiskiem dalekosiężnego obiegu surowców skalnych w pradziejach i w dobie wczesnohistorycznej; kryteria i metody identyfikacji (archeologicznej i petrologicznej) hipotetycznych „importów”. Struktura asortymentowa i pochodzenie surowców importowanych w wytwórczości kamieniarskiej.	W10, W11, W12, W8, W9	Laboratorium

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Laboratorium	Wykład problemowy, Dyskusja, Praca z tekstem, Metoda analizy przypadków, Uczenie problemowe (Problem-based learning), Metoda laboratoryjna, Pokaz i obserwacja, Demonstracje dźwiękowe i/lub video

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Laboratorium	W celu uzyskania pozytywnej oceny, student/ka musi wykazać się znajomością treści omawianych na zajęciach. Skala ocen z zastosowanym rozkładem procentowym: • bardzo dobry (bdb; 5,0): student w stopniu wyróżniającym opanował treści nauczania • dobry plus (+db; 4,5): student w bardzo dobrym stopniu opanował treści nauczania • dobry (db; 4,0): student w dobrym stopniu opanował treści nauczania • dostateczny plus (+dst; 3,5): student w zadowalającym stopniu opanował treści nauczania • dostateczny (dst; 3,0): student w dostatecznym stopniu opanował treści nauczania • niedostateczny (ndst; 2,0): student nie opanował minimum 60% treści nauczania Dla bloku zajęć z archeomalakologii (A. Kurzawska): Aktywny udział w zajęciach, przygotowanie do zajęć i wykonywanie ćwiczeń laboratoryjnych. Obecność na zajęciach, dopuszczalna 1 nieobecność, pozostałe nieobecności trzeba nadrobić podczas dyżuru. Zaliczenie praktyczne: sporządzenie raportu w postaci prezentacji z analizy wybranej kategorii źródeł malakologicznych. Umiejętność obsługi mikroskopu stereoskopowego i cyfrowego (wykonanie zdjęć i pomiarów). Na ocenę końcową składa się aktywność na zajęciach 50% oceny i zaliczenie praktyczne 50% oceny. Skala ocen: bardzo dobry (bdb; 5,0): student w stopniu wyróżniającym opanował treści nauczania (od 85%) dobry plus (+db; 4,5): student w stopniu bardzo dobrym opanował treści nauczania (od 75%) dobry (db; 4,0): student w stopniu dobrym opanował treści nauczania (od 70%) dostateczny plus (+dst; 3,5): student w stopniu zadowalającym opanował treści nauczania (od 65%) dostateczny (dst; 3,0): student w stopniu dostatecznym opanował treści nauczania (od 60%) niedostateczny (ndst; 2,0):

Literatura

Obowiązkowa

1. Krysiak, K., H. Kobryń & F. Kobryńczuk. 2001. Anatomia zwierząt. Aparat ruchowy. Warszawa (wybrane fragmenty).
2. Lutnicki, W. 1980. Zarys osteologii zwierząt domowych. Warszawa (wybrane fragmenty).
3. Lyman, L. R. 1994. Vertebrate Taphonomy, Cambridge (wybrane fragmenty).
4. Marciniak, A. 1996. Archeologia i jej źródła. Materiały faunistyczne w praktyce badawczej archeologii, Poznań (wybrane fragmenty).
5. Marciniak, A., 2005. Placing animals in the Neolithic. Social zooarchaeology of prehistoric farming communities. London (wybrane fragmenty).
6. Kurzawska, A. 2021. Archeomalakologia. (w:) Kurzawska, A., Sobkowiak-Tabaka, I. Mikroprzeszłość. Badania specjalistyczne w archeologii. Poznań, Wydział Archeologii UAM, s. 155-178.
7. Alexandrowicz, S.W., A. Alexandrowicz, P.W. 2011. Analiza Malakologiczna. Metody badań i interpretacji. Polska Akademia Umiejętności, Rozprawy Wydziału Przyrodniczego Tom 3. Kraków (wybrane fragmenty).
8. Bar-Yosef Mayer, D.E., Bonsall, C., Choyke, A. 2017 (red.), Not Just for Show: The Archaeology of Beads, Beadwork and Personal Ornaments. Oxford-Philadelphia (wybrane fragmenty).
9. Claassen, C. 1998. Shells. Cambridge (wybrane fragmenty).

Dodatkowa

1. Makowiecki, D. & A. Marciniak. 2012. Człowiek i świat zwierząt, w: S. Tabaczyński, A. Marciniak, D. Cyngot i A. Zalewska (red.), Przeszłość społeczna. Konceptualizacje, 1037-1061. Wydawnictwo Poznańskie: Poznań.
2. Makowiecki, Daniel. 1993. O możliwościach poznawczych i niektórych problemach metodycznych archeozoologii polskiej. Archeologia Polski 38: 37-48.
3. Bartosiewicz, Laszlo. 1997. This Little Piggy Went to Market...an Archaeozoological Study of Modern Meat Values. European Journal of Archaeology 5(1): 170-182.
4. Davies, P. 2008. Snails: archaeology and landscape change. Oxford (wybrane fragmenty).
5. Thomas, K.D. 2015. Molluscs emergent, Part I: themes and trends in the scientific investigation of mollusc shells as resources for archaeological research. Journal of Archaeological Science 56: 133-140.
6. Thomas, K.D. 2015. Molluscs emergent, Part II: themes and trends in the scientific investigation of molluscs and their shells as past human resources. Journal of Archaeological Science 56: 159-167.
7. Andrus, C.F.T. 2011. Shell Midden Sclerochronology. Quaternary Science Reviews 30: 2892-2905.
8. Apolinarska, K. 2021. Izotopy stabilne węgla ($\delta^{13}C$) i tlenu ($\delta^{18}O$) w archeomalakologii. (w:) Kurzawska, A., Sobkowiak-Tabaka, I. (red.) Mikroprzeszłość. Badania specjalistyczne w archeologii. Poznań, Wydział Archeologii UAM, s. 181-198.
9. Chachlikowski P. 1996. Ze studiów nad pochodzeniem i użytkowaniem surowców importowanych w wytwórczości kamieniarskiej społeczności wczesnorolniczych Kujaw, [w:] A. Kośko (red.), Z badań nad genezą regionalizmu kulturowego społeczeństw Kujaw, Poznań-Inowrocław, s. 121-153.
10. Chachlikowski P. 1997. Kamieniarstwo późnoneolitycznych społeczeństw Kujaw, Poznań (wybrane fragmenty).
11. Chachlikowski P. 2013. Surowce eratyczne w kamieniarstwie społeczeństw wczesnoagrarnych Niżu Polskiego (IV-III tys. przed Chr.), Poznań (wybrane fragmenty).
12. Chachlikowski, P. 2017. Methodical concepts and assumptions underlying research methods for studies on the erratic raw material of the Polish Lowland. Geology versus archeology, (in:) D.H. Werra, M. Woźny (eds), Between history and archaeology. Papers in honor of Jacek Lech, Oxford, s. 147-156.
13. Chachlikowski P. 2018. The erratic stone raw material reservoir in the Polish Lowland and its procurement and selection within the local late Neolithic societies. Choices between the "gift" from the glacial past and the Earth's natural resources of the "south" [w:] Valde-Nowak P., Sobczyk K., Nowak M., Żrałka J. (red.), Multas per gentes et multa per saecula: amici magistro et collegae suo Ioanni Christopho Kozłowski dedicant, Kraków, s. 537-546.
14. Kulczycka-Leciejewiczowa A., Majerowicz A., Prinke A., Wojciechowski W. 1996. Opis zabytków kamiennych. Propozycja standaryzacji, „Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków”, Seria B, T. XCVI, Warszawa (wybrane fragmenty).
15. Prinke A., Skoczylas J. 1980. Stone Raw Material Economy in the Neolithic of the Polish Lowlands, "Przegląd Archeologiczny" 27, s. 43-85.
16. Štelc J., Malina J. 1974. Základy petroarcheologie, Brno (wybrane fragmenty).

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Laboratorium	10
Przygotowanie do zajęć	8
Przygotowanie raportu	8
Przygotowanie do zaliczenia	4
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 30
Liczba punktów ECTS	ECTS 1

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
ARL_K2_K01	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do stosowania w praktyce badawczej wiedzy związanej z promocją archeologii w społeczeństwie
ARL_K2_K02	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do stosowania w praktyce badawczej współdziałania opartego na interdyscyplinarnej wiedzy w rozwiązywaniu problemów praktycznych i poznawczych
ARL_K2_K03	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do określania priorytetów służących realizacji określonego przez siebie lub innych zadania związanego z archeologią
ARL_K2_K04	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do prawidłowej identyfikacji i rozstrzygania wyzwań związanych z wykonywaniem zawodu archeologa
ARL_K2_U01	Absolwent/ka potrafi samodzielnie wyszukiwać, gromadzić, analizować, oceniać, selekcjonować i integrować informacje z wykorzystaniem różnych źródeł oraz formułować na tej podstawie krytyczne sądy na gruncie archeologii
ARL_K2_U02	Absolwent/ka potrafi samodzielnie stosować i rozwijać umiejętności badawcze w zakresie: analizy prac innych autorów, tworzenia syntez różnych idei i poglądów, doboru metod i konstruowania narzędzi badawczych, które mają pozwolić na oryginalne rozwiązywanie złożonych problemów w zakresie archeologii połączone z ich opracowaniem i prezentacją
ARL_K2_U03	Absolwent/ka potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę archeologiczną i poszerzać umiejętności badawcze oraz podejmować autonomiczne działania zmierzające do rozwijania zdolności i kierowania własną karierą zawodową
ARL_K2_U04	Absolwent/ka potrafi samodzielnie integrować wiedzę z różnych dziedzin archeologii oraz zastosować ją w różnych sytuacjach
ARL_K2_U05	Absolwent/ka potrafi samodzielnie przeprowadzić krytyczną analizę i interpretację różnych rodzajów źródeł archeologicznych (np. artefakty, ekofakty) stosując oryginalne podejścia, uwzględniające nowe osiągnięcia archeologii w celu określenia ich znaczeń, oddziaływania społecznego, miejsca w procesie historyczno-kulturowym
ARL_K2_U06	Absolwent/ka potrafi tworzyć syntezy i formułować wnioski badawcze rzeczowo je puentując z wykorzystaniem własnych opinii oraz poglądów innych autorów
ARL_K2_U07	Absolwent/ka potrafi w sposób pogłębiony formułować opinie krytyczne o źródłach archeologicznych z różnych okresów i wybranych regionów na podstawie wiedzy naukowej i doświadczenia oraz tworzyć krytyczne opracowania w różnych formach i mediach
ARL_K2_W01	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym przedmiotową i metodologiczną specyfikę nauk humanistycznych, którą potrafi twórczo stosować w archeologii
ARL_K2_W02	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym szczegółową terminologię archeologii
ARL_K2_W03	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym teorie, metodologię i metody badawcze z zakresu archeologii
ARL_K2_W04	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym wiedzę archeologiczną prowadzącą do specjalizacji w obszarach badawczych archeologii pradziejowej i średniowiecznej, orientalnej i antycznej, a także dziedzictwa archeologicznego
ARL_K2_W05	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym powiązania archeologii z innymi dyscyplinami z obszaru nauk humanistycznych, społecznych, przyrodniczych i ścisłych, pozwalające na integrowanie perspektyw badawczych właściwych dla badań interdyscyplinarnych
ARL_K2_W06	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym współczesne osiągnięcia archeologii w poszczególnych ośrodkach i szkołach badawczych
ARL_K2_W07	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym metody analizy i interpretacji różnych wytworów kulturowych (artefaktów i ekofaktów) oraz minionych procesów wypracowane w ramach wybranych tradycji, teorii lub szkół badawczych archeologii i prehistorii

Kod	Treść
ARL_K2_W08	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym metody gromadzenia archeologicznych zasobów źródłowych, zarządzania nimi i przetwarzania za pomocą dostępnych technik badawczych
ARL_K2_W11	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym złożoność języka i historyczną zmienność jego znaczeń w zakresie archeologii